ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ
KOHARIK GAZAROSSIAN

ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՋՈՒԹԱԿԻ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ
WORKS FOR VIOLIN AND PIANO

KOHARIK GAZAROSSIAN

WORKS FOR VIOLIN AND PIANO

Edited by
HAIG AVAKIAN

Cairo 2005

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՋՈՒԹԱԿԻ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

Խմբագրութիւն՝
ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

Գահիրէ 2005

Այս հատորը լոյս կը տեսնէ
Գահիրէի Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան
«Սաթենիկ Ճ. Չագըր հիմնադրամ»-ին մեկենասութեամբ

Տպագրութիւն՝ Նուպար Տպագրատուն

Բառերու եւ ճայնանիշերու շարուածք եւ էջադրում՝
Հայկ Աւագեան

دار نوبارللطباعة
رقم الإيداع :٢٠٠٥/٤٠٢٤

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կու գամ խորին շնորհակալութիւններս յայտնելու Գահիրէի ՀԲԸՄ-ի վարչութեան՝ որ ընդունեց հոգալ այս հատորի տպագրութեան ծախսերը։

Յատուկ շնորհակալութիւն տիկ. Սօնա Պետրոսեանին (Փարիզ)՝ որ տրամադրեց Գ. Ղազարոսեանի ձեռագիրները եւ թոյլատրեց անոնց տպագրութիւնը։

Հ. Ա.

ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ

Ըլլալով բարձրահմուտ դաշնակահարուհի՝ Գոհարիկ Ղազարոսեանի (Կ. Պոլիս, 21 Դեկտեմբեր 1907 – Փարիզ, 29 Հոկտեմբեր 1967) ստեղծագործական ժառանգութեան գլխաւոր մասը, բնականաբար, պիտի կազմէր դաշնակի գործերը, որոնք կը բովանդակեն բազմաթիւ նուագաշարեր, մանրանուագներ եւ երկու քոնչերթօ: Սակայն ոչ նուազ հետաքրքրութիւն կը ներկայացնեն նաեւ իր միւս գործերը՝ ջութակի եւ դաշնակի, թաւջութակի եւ դաշնակի, սրինգի եւ դաշնակի, եռանուագի (դաշնակ, ջութակ եւ թաւջութակ, եւ դաշնակ, սրինգ եւ ջութ), լարային քառանուագի, հնգանուագի (օպուա եւ լարային քառանուագ, եւ սրինգ եւ լարային քառանուագ), երգեհոնի համար, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ մեներգներ եւ խմբերգներ՝ տարբեր նուագարաններու նուագակցութեամբ, եւ միակ թատերապարը (ballet)՝ *Մօր մը պատմութիւնը*:

Իբրեւ Ղազարոսեանի ստեղծագործութիւններու հրատարակութեան առաջին փուլ՝ կը ձեռնարկեմ գործիքային երաժշտութեան փոքր կտաւի լիակատար գործերուն քննական խմբագրութեան (critical edition), լոյս ունենալով այնտեղ բացայայտել խորիմաց, նրբազգաց, վսեմ իմացականութեամբ օժտուած երաժշտահանի մը ցարդ անյայտ մնացած յատկանիշները:

Հատորիս մէջ լոյս տեսած բոլոր գործերուն ձեռագիրները կը պահուին տիկ. Սօնա Պետրոսեանի մօտ, Փարիզ, որ զանոնք ժառանգած է իր հօրաքոյրէն՝ Գոհարիկ Ղազարոսեանէն:

ՈՒԹ ՇԱՐԱԿԱՆ ԵՒ ՆԱԽԱԲԱՆ ԵՒ ՖԻՒԿ
HUIT CHORALS ET PRÉLUDE ET FUGUE

Կազմուած է ինն չարժումէ: Առաջին ութ շարականներուն հիմնանիւթերը (themes) հիմնուած են հայկական եկեղեցական երգերու աւանդական եղանակներու վրայ: Ութ շարականները կը ներկայացնեն *Կանոն Աստուածայայտնութեան ճրագալուցի*՝ Օրհնութիւն «Ուրախացիր սրբուհի», Հարց «Որ դասուց երկնաւորաց», Մեծացուսցէ «Ուրախացիր աստուածածին», Ողորմեա «Անկանիմք առաջի քո», Ճաշու «Զանճառելի լուսոյ մայր», *Կանոն Աստուածայայտնութեան Ա. աւուրն*՝ Հարց «Անսկիզբն էակից» («Ցնծութեամբ տօնեսցուք») եւ Գործք Տեառն եւ *Կանոն Աստուածայայտնութեան Բ. աւուրն*՝ Օրհնութիւն «Այսօր բանն ի հօրէ»: Իններորդ վերջին մասը Prélude et Fugue մըն է՝ որուն հիմնանիւթերը հիմնուած են Պատարագի զգեստաւորումի շարական՝ «Խորհուրդ խորին»-ին վրայ:

Առաջին ութին մեղեդիները քաղուած են Եղիա Տնտեսեանի *Շարական ձայնագրեալ*էն[1]: «Որ դասուց երկնաւորաց», «Անկանիմք առաջի քո» եւ «Անսկիզբն էակից»-ի («Ցնծութեամբ տօնեսցուք») Գործքը՝ փոխադրելով ձախ ձեռքի դաշնակի կամ երգեհոնի, Ղազարոսեան տպագրած է 1946-ին *Հասկ*ին մէջ[2]: Իբրեւ երգաշար՝ ամբողջ ութ շարականները մեներգի համար դաշնակի նուագակցութեամբ լոյս ընծայած է 1948-ին, *Հասկ* տարեգիրքին մէջ եւ ձօնած «Նորին Ս. Օծութիւն Շնորհազարդ Գարեգին Ա. Կաթողիկոսի Մեծի Տանն Կիլիկիոյ»[3]: Արշակ Ալպօյաճեան իր գոհունակութիւնը կը յայտնէ այս հրատարակութեան նկատմամբ, գրելով՝ որ «ասիկա մեծ ծառայութիւն մըն է վասն զի միջազգայնացնելու կը ծառայէ շարականները, որոնք հայկական ձայնանիշերով դատապարտուած են անմատչելի մնալու նոյնիսկ երաժշտութեան գիտակ հայերու»[4]:

Ձեռագիրներուն մէջ կը գտնուին նաեւ անոնց մեներգի, սրինգի եւ դաշնակի, եւ մեներգի, ջութակի եւ դաշնակի անտիպ տարբերակներ:

«Որ դասուց երկնաւորաց»-ը եւ «Անսկիզբն էակից»-ի Գործքը մշակած է նաեւ երկձեռն դաշնակի համար[5], «Ուրախացիր սրբուհի»-ն եւ «Անսկիզբն էակից»-ը՝ եռանուագի համար՝ դաշնակ (կամ երգեհոն), ջութակ, թաւջութակ[6]:

Գործիքային տարբերակներուն մէջ, երբեմն, շարականներու աւանդական մեղեդիները չարադրել-դաշնակելէ (harmonization) ետք, Ղազարոսեան իր կողմէն աւելցուցած է զարգացումի մասեր, ինչպէս՝ ներկայ հրատարակութեան ջութակի եւ դաշնակի տարբերակի «Ուրախացիր սրբուհի»-ն՝ հատածներ 9–16,

«Որ դասուց երկնաւորաց»-ը՝ հատածներ 14-19:

Ծարականներու հանդէպ ունեցած իր վերաբերմունքին մասին Ղազարոսեան կը գրէ հետեւեալը. «Պատերազմի ամբողջ տեւողութեան մնացի Պոլիս, ուր ուսումնասիրեցի արեւելեան երաժշտութիւնը: 1934-ին՝ Պոլիս տպագրուած Ե. Տնտեսեանի շարականները եւրոպական ձայնագրութեան վերածել սկսայ: Աշխատանքս կը կայանայ կրօնական անմահ դրոշմը կրող մեր երգերը, ջութակի, երգի եւ լարաւոր գործիքներու համար պատրաստել: Ներսէս Շնորհալիի՝ «Սիրոյ քո զհուր արկեալ յերկիր», Մովսէս Խորենացիի՝ «Ուրախացիր սրբուհի», «Որ դասուց», «Անսկիզբն էակից» շարականները հիանալի ներշնչարան մը դարձան եւ երբ ձմեռը, Վեհանոյշ Հովիւեանի, տաղանդաւոր ջութակահարուհիին ընկերակցութեամբ (նուագահանդէս մը տուի) եւ հայ ժողովուրդը առաջին անգամ զանոնք ունկնդրեց, զգացի թէ անոր սրտին ճամբէն չեմ շեղած եւ մնացեր եմ տոհմիկ»[7]: Հովիւեանի հետ նուագահանդէսը տեղի ունեցած է 1945 Մարտին, Իսթանպուլի Ինիոն Ֆրանսէզ սրահին մէջ[8]: Իսկ Շնորհալիի «Սիրոյ քո հուր»-ին մասին *տե՛ս* յաջորդ ստեղծագործութեան բացատրութիւնները՝ *Cantique*:

Նուագաշարի իններորդ շարժումին Prélude-ը նոյնութեամբ կը հետեւի Կոմիտաս Վարդապետի *Երգեցողութիւնք սրբոյ պատարագի* «ի հանդիսաւոր աւուրս» զգեստաւորումի շարական «Խորհուրդ խորին»-ի մեղեդիին: Fugue-ին նիւթը (subject) քաղուած է Կոմիտաս Վարդապետի նոյն շարականի «ի հասարակ աւուրս»-էն, հականիւթը (countersubject) ինքնուրոյն յղացում մըն է՝ ներշնչուելով «ի հանդիսաւոր աւուրս»-էն, իրականացնելով բոլորովին ազատ մշակում մը: Ղազարոսեան այս Prélude et Fugue-ը նախ յօրինած է մենանուագ դաշնակի համար, իբրեւ 24 մասէ կազմուած անաւարտ *Album bien tempéré*-ի (Բարեխառնեալ ալպոմ) թիւ 6: 1957 թուակիր ձեռագիր մը ցոյց կու տայ՝ թէ զայն նախատեսած է նաեւ իբրեւ դաշնակի անկախ ստեղծագործութիւն մը: Ան մաս կը կազմէ նաեւ ջութակի եւ դաշնակի, եւ թաւջութակի ու դաշնակի *Album bien tempéré*-ներուն (*տե՛ս Album bien tempéré*-ի բացատրութիւնները): Կը գտնուին նաեւ նոյն Prélude et Fugue-ի երգեհոնի[9], եւ Prélude-ի օպուայի եւ լարային քառանուագի[10] անտիպ տարբերակները:

Առկայ են նաեւ «Խորհուրդ խորին»-ի հանդիսաւոր եւ հասարակ օրերու ձեռագիր մշակումներ՝ թենորի, քառաձայն երգչախումբի եւ երգեհոնի, թենորի, քառաձայն երգչախումբի եւ լարային նուագախումբի, քառաձայն երգչախումբի եւ նուագախումբի, քառաձայն երգչախումբի եւ լարային քառանուագի, մեներգի եւ լարային քառանուագի համար:

Huit chorals et Prélude et Fugue-ը ամբողջութեամբ նախատեսուած է նուագուելու նաեւ սրինգի եւ դաշնակի համար[11]:

Կը գտնուին ջութակի եւ դաշնակի ստեղծագործութեան երկու միանման ձեռագիրներ.

Ա.-Խորագիր՝ Huit Chorals pour Flûte et Piano ou Violon et Piano ou Huits Chants liturgiques et Prélude et Fugue en ré mineur (de l'Album bien tempéré) sur le chant liturgique “O mystère profond” [Ութ շարական սրինգի եւ դաշնակի կամ ջութակի եւ դաշնակի համար կամ Ութ եկեղեցական երգեր եւ Նախաբան եւ Ֆիւկ ռէ փոքրալարի մէջ (Բարեխառնեալ ալպոմէն)՝ «Խորհուրդ խորին» եկեղեցական երգի վրայ]: Հեղինակ՝ Koharik Gazarossian: Երաժշտական կազմ՝ սրինգ եւ դաշնակ կամ ջութակ եւ դաշնակ: Թուական՝ անթուակիր: Թերթ՝ 8: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ կապոյտ չոր մելան: Մեծութիւն՝ 27.3x34.9 սմ.: Կցուած է սրինգի կամ ջութակի առանձին նուագամասը, 3 թերթ:

Բովանդակութիւն.

1.-Réjouis-toi, o sainte mère [Ուրախացիր սրբուհի]

2.-Du monde céleste [Որ դասուց երկնաւորաց]

3.-Que la joie t'arrive [Ուրախացիր Աստուածածին]

4.-Agenouillons-nous devant Toi [Անկանիմք առաջի քո]

5.-Mère de la lumière céleste [Զանճառելի լուսոյ մայր]

6.-Fêtons ta sainte naissance [Անսկիզբն էակից]

7.-L'œuvre du Seigneur [Գործք Տեառն]

8.-En ce jour, la parole du Père [Այսօր բանն ի հօրէ]

[9.-]Album bien tempéré No. 6, Prélude et Fugue en ré mineur (O mystère profond) [Բարեխառնեալ ալպոմ թիւ 6, Նախաբան եւ Ֆիւկ ռէ փոքրալարի մէջ (Խորհուրդ խորին)]

+Սրինգի կամ ջութակի առանձին նուագա-

մասը՝ նոյն բովանդակութեամբ։

Բ.-Խորագիր՝ Huit Chants liturgiques ou Huit Chorals pour Flûte et Piano [Ութ եկեղեցական երգեր կամ Ութ շարական սրինգի եւ դաշնակի համար]։ Հեղինակ՝ Koharik Gazarossian։ Երաժշտական կազմ՝ սրինգ եւ դաշնակ կամ ջութակ եւ դաշնակ։ Թուական՝ անթուակիր։ Թերթ՝ 8։ Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան։ Գրչատեսակ՝ կապոյտ մելան։ Մեծութիւն՝ 27x34.7 սմ.։

Տիտղոսաթերթին վրայ նուագարանները նշուած են սրինգ-դաշնակ, բայց ձայնանիշերու առաջին էջին վրայ՝ Flûte [սրինգ] բառին քով աւելցուած է ou violon [կամ ջութակ]։

Բովանդակութիւն.

1.-Réjouis-toi o sainte mère [Ուրախացիր սրբուհի]

2.-Du ciel nous arrive la lumière [Որ դասուց երկնաւորաց]

3.-Que la joie arrive [Ուրախացիր Աստուածածին]

4.-O Sainte Vierge agenouillons-nous devant Toi [Անկանիմք առաջի քո]

5.-Lumière céleste, dont tu es la mère [Զանճառելի լուսոյ մայր]

6.-Fêtons ta sainte naissance [Անսկիզբն էակից]

7.-Bénie soit Ton œuvre [Գործք Տեառն]

8.-Dieu nous apparaît en ce jour [Այսօր բանն ի Հօրէ]

[9.-]O mystère profond, Prélude et Fugue en ré mineur de l'Album bien tempéré [Խորհուրդ խորին, Նախաբան եւ Ֆիւկ ռէ փոքրալարի մէջ Բարեփոխեալ ալպոմէն]

Բ.-ը կը կրէ կնիք՝ հետեւեալ գրութեամբ. "SOCIÉTÉ DES AUTEURS, COMPOSITEURS & ÉDITEURS DE MUSIQUE, 18 JUIL 1952 - 670919, 10, Rue Chaptal, PARIS"։ Այսինքն՝ հեղինակի իրաւունքը արձանագրուած է Փարիզի Երաժշտութեան Գրողներու, Երաժշտահաններու եւ Հրատարակիչներու Ընկերութեան քով, 18 Յուլիս 1952-ին։

Դժուար է որոշել երկու ձեռագիրներուն ժամանակագրական յարաբերութիւնը։ Իրենց միջեւ տարբերութիւնները կը վերաբերին խորագիրներուն, ձայնակապերուն (legatos) եւ քանի մը երանգանիշերու։ Վերջին երկուքին առումով անոնք կարծէք կը լրացնեն իրարու։

Հայերէն ընդհանուր խորագիրը՝ *Ութ շարական*, աւելցուած է իմ կողմէս։ Իւրաքանչիւր շարականի ֆրանսերէն խորագիրներուն համար հետեւեցայ Բ. ձեռագիրին, իսկ անոնց հայերէնները ընդունեցի *Հասկ*ին մէջ հեղինակին տպագրած երգի եւ դաշնակի տարբերակէն[12], որոնք համանուն են բուն շարականներու աւանդական անուանումներուն։ Նկատի ունենալով՝ որ ֆրանսերէն խորագիրները հայերէններուն բառացի թարգմանութիւնները չեն, ֆրանսերէնին եւ հայերէնին միջեւ գոյութիւն ունին որոշ տարբերութիւններ։

Միւս տարբերութիւններուն կապակցութեամբ՝ մէկ ձեռագիրի մը անորոշութիւնները կամ թերիները լրացուցի միւսին օգնութեամբ։

ՆԱՅԵԱՑ ՍԻՐՈՎ
CANTIQUE

Հիմնանիւթը ընդունած է *Ժամագիրք*ի Խաղաղականի Երեկոյեան Ժամու «Նայեաց սիրով»-էն («Սիրոյ քո հուր»), որուն կցած է ժողովրդական պարեղանակ մը։

Ձեռագիրը հետեւեալն է.

Խորագիր՝ Cantique for violin and piano։ Հեղինակ՝ Coharik Gazarossian։ Երաժշտական կազմ՝ ջութակ եւ դաշնակ։ Թուական՝ 2 Յունուար 1946, Իսթանպուլ։ Թերթ՝ 2։ Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան։ Գրչատեսակ՝ սեւ մելան։ Մեծութիւն՝ 24.9x34.1 սմ.։

Ձեռագիրը ձօնուած է նկարչուհի, իշխանուհի Ֆահրելնիսա Զէյտին (Թուրքիա, 1901 - Յորդանան, 1991)։

Բացի այս ձեռագիրէն, կը գտնուի 19 թերթէ բաղկացած թղթածրար մը, որ կը բովանդակէ *Cantique*-ը եօթ տարբեր նուագարանային եւ երգչային կազմերու համար՝ մեներգ եւ դաշնակ (Պոլիս, 1955), մեներգ, սրինգ եւ լարայիններ (անթուակիր), սրինգ եւ դաշնակ (Պոլիս, 1953), մեներգ, սրինգ եւ դաշնակ (անթուակիր), մենանուագ դաշնակ (անթուակիր), հարմոնիում կամ երգեհոն (անթուակիր) եւ թաւջութակ եւ դաշնակ (անթուակիր)։ Այս թղթածրարի մեներգ-դաշնակի տարբերակին տիտղոսաթերթն ունի հետեւեալ գրութիւնը՝

«*Նայեաց սիրով,* Շարական՝ Ներսէս Շնորհալիի (կոմիտասեան եղանակիւ)»:

Գոյութիւն ունի նաեւ առանձին ձեռագիր մը՝ որ կը բովանդակէ ստեղծագործութեան զուգերգի (սոփրանօ-թենոր) եւ դաշնակի տարբերակ մը (Դեկտեմբեր 1955, Պոլիս):

Կը նուագուի 1945 Մարտին, Իսթանպուլի Իւնիոն Ֆրանսէզ սրահին մէջ, ջութակ՝ Վեհանոյշ Հովիւեան, դաշնակ՝ Գ. Ղազարոսեան: Թորոս Ազատեան խանդավառ տողեր կը յատկացնէ այս գործին.

«Մասնաւոր կերպով կ'ուզեմ անդրադառնալ Օր. Վ. Հովիւեանի ճպոտին տակ իր ամբողջ գեղեցկութեամբ արտայայտութիւն գտած եւ ընդհանուր խանդավառութիւն ստեղծող երաժըշտական կտորի մը, որ հեղինակութիւնն էր մեր միակ երգահան եւ տաղանդաւոր դաշնակահարուհի Օր. Գ. Ղազարոսեանի:

«Այդ կտորը մեր երանելի Հայրապետներէն Ներսէս Շնորհալիի հովուական մէկ շարականն էր, որ կը սկսի այսպէս.

«Սիրոյ քո հուր արկեալ յերկիր
Բորբոքեսցի ի հոգիս մեր...

«Օր. Ղազարոսեան, մեծանուն Կոմիտաս Վրդ.ի անտիպ Շարականէն ներշնչուած, արդարեւ «վեհ ու լուսաւոր հոգւով, ջերմեռանդ եւ անկաշկանդ» յաջողած էր անթերի ու կատարեալ արուեստով մը դաշնաւորել այդ սրբազան երաժշտութեան զմայլելի կտորը:

«Մեր հին երաժշտական ջանքերուն եւ ստեղծագործութիւններուն հանդէպ Օր. Գ. Ղազարոսեանի պաշտամունքի աստիճան ցոյց տուած հետաքրքրութիւնն ու նուիրումը վեր են ամէն գնահատանքէ»[13]:

Ջութակ-դաշնակի ձեռագիրին վրայ խորագիրին հայերէնը չկայ: Քանի որ միւս տարբերակներուն մեծամասնութիւնը հայերէն լեզուով խորագրուած է *Նայեաց սիրով,* զայն ընդունեցի իբրեւ հրատարակութեանս հայերէն խորագիր:

ՆԱԽԱԲԱՆՆԵՐ
PRÉLUDES

Կը գտնուի երկու ձեռագիր.

Ա.-Խորագիր՝ ընդհանուր խորագիր նշուած չէ: Հեղինակ՝ Koharik Gazarossian: Երաժշտական կազմ՝ ջութակ եւ դաշնակ: Թուական՝ 1943: Թերթ՝ 6: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ կապոյտ մելան: Մեծութիւն՝ 21.5x28 սմ.:

Բովանդակութիւն.

1.-Աղջի, մէրըդ մեռել ա, Comme une Marche Funèbre [Սգոյ քայլերգի նման]

2.-Գիշերուան լուսնեակը, Comme un nocturne [Գիշերերգի նման]

3.-Աղջի անունըդ է Շուշան, Comme une danse populaire [Ժողովրդական պարի նման]

Բ.-Խորագիր՝ Préludes pour violon et piano sur des thèmes populaires (Les Arméniennes) [Նախաբաններ ջութակի եւ դաշնակի համար ժողովրդական եղանակներու վրայ (Հայուհիները)]: Հեղինակ՝ նշուած չէ: Երաժշտական կազմ՝ ջութակ եւ դաշնակ: Թուական՝ անթուակիր: Թերթ՝ 6: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ կապոյտ չոր մելան: Մեծութիւն՝ 27.5x35.5 սմ.:

Բովանդակութիւն.

1.-O fille ta mère est morte [Աղջի, մէրըդ մեռել ա]

2.-La lune de la nuit [Գիշերուան լուսնեակը]

3.-Chérie ton nom est Chouchan [Աղջի անունդ Շուշան]

4.-A travers les champs, la bonne nouvelle [Կալերի ճամբէն]

Ա.-ը կը բովանդակէ միայն երեք շարժում, որոնք կը համապատասխանեն Բ.-ի առաջին երեքին: Բ.-ին չորրորդը չկայ Ա.-ին մէջ: Ա.-ը պակասաւոր չէ հասած, քանի որ երրորդ շարժումին վերջաւորութեան կը գտնուի Ղազարոսեանի ստորագրութիւնը՝ իբրեւ ստեղծագործութեան աւարտ: Երկու ձեռագիրները ունին փոքր տարբերութիւններ:

Հիմնանիւթերը հիմնուած են Կոմիտաս Վարդապետի գրառած գեղջկական երգերուն վրայ:

Պոլսոյ մէջ, Թորոս Ազատեան Ղազարոսեանին կը տրամադրէ Կոմիտաս Վարդապետի գրառած եօթանասուն ժողովրդական անտիպ երգեր: Ղազարոսեան 1942-ին կը ձեռնարկէ անոնցմէ քսան հատի դաշնակումի աշխատանքին՝ մեներգի համար դաշնակի նուագակցութեամբ, զոր կը լրացնէ 1947-ին եւ կը յաջողի տպագրել 1950-ին[14]:

Նախ քան տպագրութիւնը, 1946-ին, Ղազարոսեանի այս դաշնակումները՝ շարականներու

դաշնակումներուն հետ միասին, կ’արժանանան Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Տ. Տ. Գարեգին Ա.ի օրհնութեան գիրին[15]:

Ինչպէս ցոյց կու տայ Ա. ձեռագիրը, Կոմիտաս Վարդապետի ձեռագիրէն երեք մեղեդի՝ *Աղջի, մէրըդ մեռել ա, Գիշերուան լուսնեակը* եւ *Աղջի անունըդ է Շուշան*, 1943-ին հիմք կը հանդիսանան երեք չարժումէ բաղկացած նուագաշարի մը, ջութակի եւ դաշնակի համար: Այս երեքին աւելցնելով չորրորդը՝ *Կալերի ճամբէն դուգ ա*, Ղազարոսեան կը կազմէ Préludes ընդհանուր խորագիրով նուագաշարը՝ ջութակի եւ դաշնակի համար: Այս չորսը, 1947-ին Իսթանպուլի մէջ խմորատիպ կը բազմացնէ իբրեւ դաշնակի նուագաշար՝ նոյնպէս Préludes ընդհանուր խորագիրին տակ, փոխելով սակայն չարժումներուն հերթականութիւնը:

Կը գտնուի նաեւ *Աղջի, մէրըդ մեռել ա*ի ձեռագիր երկու տարբերակներ՝ արական քառաձայն a cappella երգչախումբի համար (1945, Պոլիս), եւ լարային քառանուագի համար (1961, Փարիզ)[16]:

Թ. Ազատեանին մօտ պահուող ձեռագիրը շուտով կ’առաքուի Երեւան եւ մաս կը կազմէ Կոմիտաս Վարդապետի *Ազգագրական ժողովածու*ի Բ. հատորին[17]:

Ուրեմն, Ղազարոսեան եղած է առաջիններէն մէկը՝ որ ձգտած է գործնականօրէն բացայայտել Կոմիտաս Վարդապետի գրառումներուն արժէքն ու ներունակութիւնը:

Միւս կողմէն՝ անոնց յայտնաբերումը բարեբար ազդեցութիւն կ’ունենայ Ղազարոսեանի յօրինողական լեզուամտածողութեան վրայ, ինչպէս կը բացայայտէ հեղինակը հետեւեալ գրութեան մէջ.

«Հրաշքով մը 1943-ին ձեռս ինկան Վարդապետին երկու տետրակները, որոնք կը պարունակէին եօթանասուն անտիպ ժողովրդային երգեր, գրի առնուած 1913-ին արեւելեան ձայնագրութեամբ:

«Այդ երգերը ընել տուին ինծ աշխատանք մը, զոր Փարիզի Երաժշտանոցի ուսուցիչներս, իրենց բոլոր հմտութեամբ, անկարող պիտի ըլլային ընել տալու: Ստիպեցին, որ սորվիմ արեւելեան ձայնանիշներն ու եղանակները իրենց դարձուածքներով, ուսումնասիրեմ կերպը դաշնաւորումին, որ Վարդապետինն է, ու ի վերջոյ թափ տամ այն կեանքին, որ կ’եռայ ներսս, երբ կը լսեմ երգը ցեղիս:

«1942-էն ի վեր թափած աշխատութիւնս ցոյց տուաւ ինծի ուղին, որուն ամէն հայ երգահան պարտաւոր է հետեւիլ, եթէ կ’ուզէ, որ իր կտորները կրեն տոհմային դրոշմ, գոյն եւ ոճ, որոնք միմիայն մերն են:

«Եօթանասուն երգերը մէկ ամսուան ընթացքին վերածուած էին եւրոպական երաժըշտութեան ու արդէն հարուստ ներշնչարան մը կը պարզէին ինծի:

«Յուզում, հիացում, խանդավառութիւն իրար կը յաջորդէին մէջս, ու կը դաշնաւորէի առաջին երգը [«Աղջի, մերդ մեռել ա»], որ ողբ մըն է 5/4 չափով, ԲՁ եղանակ, «Երեւանի նահանգի Սուրմալու գաւառի Էվջիլար գիւղում» երգուած: Երաժշտագէտ ու անմոռանալի մեր Վարդապետը այնպիսի կանոնաւորութիւնով մը նոթ առած էր, – արեւելեան ձայնանիշերը, ժողովրդական երգը իր զանազան տուներով, երգող գիւղացիին ո՛ր գաւառէն, ո՛ր գիւղէն ըլլալը, – որ բնականօրէն պարտք կը դնէի վրաս այդ երգով ամիսներ տարուելու, արտաքին անցուդարձերուն խորը փնտռելու, ներշընչուելու:

«Ողբը դաշնաւորուած է, կը խորհիմ, այնպէս, ինչպէս Վարդապետը պիտի ուզէր որ ըլլար, պարզ մտացիօրէն զգայուն ու գիւղը վերյիշել տուող բնոյթով: Ինծ այսպէս կը թուէր, թէ վերջապէս երաժշտական աշխարհի մէջ *հայերէն սկսեր եմ խօսիլ*. արդեօ՞ք հայերէնն ալ զգալ գիտէի, թէ ի՛նչ էր: Ատոր գիտակցելու համար պէտք էր պահ մը հեռու նետել եւրոպական երաժշտութեան պաշարս, զոր 13 տարուան միջոցին հաւաքեր էի ու դառնալ գիտունօրէն տգետ ու իմաստունօրէն պարզ...:

«Երկրորդ աշխատանքս կը չինէր մահերգ մը այդ ողբի վրայ. հոս եւրոպական մշակոյթս չարհամարհեցի, ալ վտանգէ զերծ էի, չէ որ հայրենի հողս առած էի իբր մեկնակէտ ու շունչս կը մնար հարազատօրէն հայ, ընդլայնելով առանց վրդովումի երգը Վարդապետին, զոր ունկնդիրը իրը կ’ընէ այնքան դիւրութեամբ»[18]:

Յստակ է՝ որ Կոմիտաս Վարդապետի գրառումներուն ուսումնասիրութիւնը Ղազարոսեան շրջադարձ մը կը սեպէ իր ստեղծագործական կեանքին մէջ: Միւս կողմէն, հեղինակը յստակօրէն ցոյց կու տայ այդ գրառումներուն նկատմամբ ցուցաբերած երկու մօտեցումները: Առաջինը դաշնակում (harmonization) հասկացութիւնն է՝ այսինքն անխաթար պահելով

մեղեդիները անոնց միացնել հարազատ նուագակցութիւն, իսկ երկրորդը՝ նոյն մեղեդիներուն վրայ ազատ ստեղծագործութիւններու յօրինումն է: Այս մօտեցումները կը վերաբերին աւանդական եղանակներու վրայ յօրինած Ղազարոսեանի բոլոր գործերուն: Տուեալ պարագային, առաջին հասկացութիւնը կը վերաբերի մեներգի եւ դաշնակի տարբերակին: Իսկ այստեղ հրատարակուած ջութակ-դաշնակ տարբերակը կը յարի երկրորդին:

Կարեւոր է նաեւ նշել՝ թէ ժողովրդական երգերուն հետ ծանօթութիւնը տեղի ունեցաւ միաժամանակ հոգեւոր երաժշտութեան ծանօթութեան հետ (*տե՛ս Huit chorals et Prélude et Fugue*-ի վերոյիշեալ բացատրութիւնները): Ղազարոսեան իր գործերուն մէջ հաւասար կարեւորութիւն տուած է ժողովրդական եւ հոգեւոր երաժշտութիւններուն:

Հրատարակութեանս հիմքը կը կազմէ Բ. ձեռագիրը:

ԲԱՐԵՓՈԽԵԱԼ ԱԼՊՈՄ
ALBUM BIEN TEMPÉRÉ

Ղազարոսեան երկար տարիներ աշխատած է ամբողջացնելու 24 չարժումէ բաղկացած դաշնակի նուագաշար մը՝ *Album bien tempéré* (Բարեփոխեալ ալպոմ), որ մնացած է անաւարտ:

1940-ականներու վերջաւորութեան, ան կը ձեռնարկէ Bien tempéré (Բարեփոխեալ) խորագիրով մենանուագներու շարքի մը, ուր իւրաքանչիւր մենանուագի ընթացքին պիտի կատարէր մէկ ձայնակայքի (tonality) մէջ յօրինուած գործեր:

Bien tempéré անուանումը ընդունած է Պախի 48 Փրելիւտ եւ Ֆիւկերէն, բնականաբար, դայն գործածելով այլ հարթութեան վրայ: Մէկ կողմէն՝ Ղազարոսեանի անսահման սէրն էր Պախի այս ժողովածուին նկատմամբ, միւս կողմէն՝ ձայնակայքային կազմակերպուածութիւն մը գտնելու իղձը իր մենանուագներուն մէջ: Նպատակն էր կազմել 24 յայտագիր՝ որուն թիւ 1-ը պիտի ընթանար *տօ մեծալարի* (C major) մէջ, թիւ 2-ը՝ համանուն փոքրալարի՝ *տօ փոքրալար* (C minor), թիւ 3-ը՝ *տօ կիսվեր մեծալար-ռէ կիսվար մեծալարի* (C sharp major-D flat major), թիւ 4-ը՝ համանուն փոքրալարի, եւ այսպէս մինչեւ թիւ 24-ը՝ *սի փոքրալար* (B minor): Այսինքն՝ ձայնակայքային յաջորդականութիւնը ընտրած էր ըստ Պախի 24 Փրելիւտ եւ Ֆիւկերուն:

1945-ին թուղթի վրայ կը դասաւորէ թիւ 1 յայտագիրը՝ *տօ մեծալար*, որ հիմք պիտի հանդիսանար միւս 23-ին: Կ'որոշէ իւրաքանչիւր յայտագիր սկսիլ Պախի Փրելիւտ եւ Ֆիւկով եւ շարունակել հեղինակներու ժամանակագրական յաջորդականութեամբ:

Այս յղացումը հասուննալով առաջին անգամ կը յաջողի կիրարկել Միացեալ Նահանգներուն մէջ: Calvary Baptist Church-ին մէջ, 1948 Յունիս 6-ի մենանուագը կը կոչուէր *Well Tempered Program* (Բարեփոխեալ յայտագիր) եւ կը բովանդակէր *տօ մեծալար*ով գործեր:

Նուագահանդէսները կը շարունակուին՝ Նիւ Եորք, Փարիզ, Նիս, Իսթանպուլ, Ժընեւ, Ֆրանքֆորդ, Ցիւրիխ, Պէյրութ, Գահիրէ, ուր միշտ կ'ընդունէր մէկ ձայնակայք մը: Կը յաջողի իրականացնել *տօ մեծալար* (որ կ'անուանէ յայտագիր թիւ 1), *տօ փոքրալար* (յայտագիր թիւ 2), *տօ կիսվեր մեծալար* կամ *ռէ կիսվար մեծալար* (յայտագիր թիւ 3), *ռէ մեծալար* (յայտագիր թիւ 4), *ռէ փոքրալար* (յայտագիր թիւ 5), *մի կիսվար մեծալար* (յայտագիր թիւ 6) եւ *սի փոքրալար* (յայտագիր թիւ 24) մենանուագները: Միւս ձայնակայքերուն յատկացուած յայտագիրներ (թիւ 7-23) չի յաջողիր իրականացնել, հաւանաբար իր վաղաժամ մահուան պատճառով:

Այս նուագահանդէսներուն զուգահեռ կը ձեռնարկէ *Album bien tempéré* խորագիրով 24 կտորէ բաղկացած ստեղծագործութեան մը յօրինումը դաշնակի համար, որ պիտի բովանդակէր 24 ձայնակայքերու մէջ գրուած կտորներ՝ ձայնակայքային միեւնոյն յաջորդականութեամբ: Իւրաքանչիւր կտոր նախատեսած էր նուագել համապատասխան ձայնակայքին մէջ տուած մենանուագին ընթացքին: Ղազարոսեան կը յօրինէ վերոյիշեալ մենանուագներու ձայնակայքերուն համապատասխանող կտորները՝ զորս կ'ընդգրկէ իր մենանուագներուն մէջ: Ձեռագիրներուն մէջ կը գտնուին նաեւ այլ ձայնակայքերու մէջ գրուած կտորներ: Ինչպէս մենանուագներու այս շարքը՝ դաշնակի *Album bien tempéré*-ն եւս կը մնայ անկատար[19]:

Ձեռագիրներուն մէջ կը գտնուին նաեւ *Album bien tempéré*-ի սկզբնական շարժումներուն ջութակ-դաշնակի եւ թաւջութակ-դաշնակի տարբերակներ[20]:

Ջութակի եւ դաշնակի *Album bien tempéré*-ի ձեռագիրը կը բովանդակէ դաշնակի տարբերակին առաջին վեց շարժումները:

Ջութակի տարբերակի թիւ 6-ն է՝ Prélude (Նախաբան) *ռէ փոքրալար* եւ թիւ 7-ը՝ Fugue (Ֆիւկ): Դաշնակի տարբերակին մէջ Prélude-ը եւ Fugue-ը միասին կը կազմեն թիւ 6, քանի որ երկուքն ալ *ռէ փոքրալար* են եւ կը համապատասխանեն թիւ 6 յայտագիրին: Թիւ 7-ը պէտք է ըլլար *մի կիսվար մեծալար*: Բայց ջութակի տարբերակը չէ նախատեսուած Bien tempéré մենանուագներուն համար, հետեւաբար կարելի էր կատարել փոքրիկ «խախտում» մը:

Ե՞րբ յօրինուած է ջութակ-դաշնակի տարբերակը: Գոյութիւն ունեցող միակ ձեռագիրը անթուակիր է: Դաշնակի տարբերակէն գիտենք, որ թիւ 6-ը՝ Prélude et Fugue, մինչեւ 1954 մաս կազմած է *Album bien tempéré*-ին: Այդ թուականէն սկսեալ, Ղազարոսեան զայն անջատած է ժողովածուէն եւ ներկայացուցած իբրեւ անկախ ստեղծագործութիւն: Դաշնակի *Album bien tempéré*-ին մէջ զայն փոխարինած է “Dansons!”-ը (Պարե՛նք)[21]: Քանի որ ջութակ-դաշնակի ձեռագիրը տակաւին կը պարունակէ Prélude et Fugue-ը, կը նշանակէ որ ան յղացուած պէտք է ըլլայ 1950-1954-ի ընթացքին:

Ձեռագիրը հետեւեալն է.

Խորագիր՝ Album bien tempéré: Հեղինակ՝ Koharik Gazarossian: Երաժշտական կազմ՝ ջութակ եւ դաշնակ: Թուական՝ անթուակիր: Թերթ՝ 12: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ սեւ մելան: Մեծութիւն՝ 27x34.9 սմ.: Բովանդակութիւն.

I.-Choral [Շարական]

II.-Paresse [Ծուլութիւն]

III.-Pièce en Do # majeur [Ստեղծագործութիւն տօ # մեծալար]

IV.-Prélude en Do # mineur [Նախաբան տօ # փոքրալար]

V.-Nocturne en Ré majeur [Գիշերերգ ռէ մեծալար]

VI.-Prélude en Ré mineur [Նախաբան ռէ փոքրալար]

VII.-Fugue [Ֆիւկ]

Բոլոր խորագիրներուն հայերէնները աւելցուած են իմ կողմէս:

Ձեռագիրը կը բովանդակէ յատուկ կատարումի մը ընթացքին աւելցուած նշումներ ու յաւելագրութիւններ: Յայտնի չէ՝ թէ հեղինակային հսկողութեա՞մբ եղած են անոնք՝ թէ ոչ: Ամէն պարագայի, նախընտրեցի պահպանել հիմնական-նախնական գրութիւնը:

“Choral”-ը «Հայր մեր»-ի եղանակն է, “Paresse”-ը ներշնչուած է Հայկանոյշ Մառքի բանաստեղծութենէն, “Pièce en Do # Majeur”-ին հիմնանիւթը Կոմիտաս Վարդապետի գրառած *Սարերը կրակ եմ արել* գեղջկական պարերգի տարբերակներէն մէկն է՝ զոր Ղազարոսեան դաշնակած է մեներգի եւ դաշնակի համար[22], “Prélude” եւ “Fugue”-ի հիմնանիւթերը վերցուած են Կոմիտաս Վարդապետի Պատարագի «Խորհուրդ խորին» շարականէն:

“Prélude” եւ “Fugue”-ը գործածած է նաեւ *Huit chorals et Prélude et Fugue* (Ութ շարական եւ Նախաբան եւ Ֆիւկ) ջութակի եւ դաշնակի նուագաշարին մէջ (*տե՛ս* վերը՝ *Huit chorals et Prélude et Fugue*-ի բացատրութիւնները):

ՔՄԱՅՈՏ ՇԱՐԺՈՒՄ
MOTO CAPRICCIOSO

Ձեռագիրը հետեւեալն է (զայն պիտի անուանեմ՝ Ա.).

Խորագիր՝ Moto capriccioso [Քմայոտ շարժում]: Հեղինակ՝ նշուած չէ: Երաժշտական կազմ՝ ջութակ եւ դաշնակ: Թուական՝ 1962: Թերթ՝ 4: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ տուշագիր: Մեծութիւն՝ 27.4x36.1 սմ.:

Կը գտնուի նաեւ ջութակի առանձին նուագամաս մը՝ կազմուած 2 թերթէ, գրուած կապոյտ մելանով, չափ՝ 27x36 սմ.:

Խորագիրին հայերէնը աւելցուած է իմ կողմէս:

Նոյն երաժշտութեան այլ տարբերակ մըն է դաշնակի *Album bien tempéré*-ի թիւ 17-ը՝ “Moto perpetuo” [Յաւերժ շարժում], *լա կիսվար մեծալար* (A flat major):

ՔՄԱՅՈՏ ՇԱՐԺՈՒՄ

[ուրիշ տարբերակ]

MOTO CAPRICCIOSO

[other version]

Կը գտնուի *Moto capriccioso*-ի երաժշտութեան ուրիշ տարբերակ մը ջութակի եւ դաշնակի համար, որուն ձեռագիրը հետեւեալն է (զայն պիտի անուանեմ՝ Բ.).

Խորագիր՝ նշուած չէ: Հեղինակ՝ նշուած չէ: Երաժշտական կազմ՝ նշուած չէ: Թուական՝ անթուակիր: Թերթ՝ 5: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ սեւ մելան: Մեծութիւն՝ 27.1x34.9 սմ.:

Նուագարանային կազմը յստակօրէն ջութակ-դաշնակ է:

Կը գտնուի նաեւ ջութակի առանձին նուագամասի երկու ձեռագիրներ, որոնցմէ մէկուն վրայ յստակօրէն գրուած է “Violon” եւ թեթեւօրէն աւելցուած՝ “Caprice”: Երկու ձեռագիրներն ալ անթուակիր են, կազմուած են 2 թերթէ, գրուած են սեւ մելանով, ունին 27x36 սմ. մեծութիւն (զանոնք պիտի անուանեմ՝ Գ. եւ Դ.):

Դժուար է որոշել Ա. եւ Բ.-Գ.-Դ. *Moto capriccioso*-ի ձեռագիրներուն ժամանակագրական յարաբերութիւնը: Ա.-ը աւելի մօտ է դաշնակի *Album bien tempéré*-ի տարբերակին, իսկ Բ.-ը կը կրէ 1955 թուականը: Իսկ ինչո՞ւ Բ.-ը խորագրուած չէ եւ չունի նուագարանային կազմի յիշատակութիւն՝ նոյնպէս դժուար է որոշել: Նկատի ունենալով՝ որ Բ.-ը աւարտուն գործ մըն է, յարմար դատեցի զայն եւս յանձնել տպագրութեան: Ընտրեցի Ա.-ին խորագիրը՝ *Moto capriccioso*, իմ կողմէս աւելցնելով՝ «ուրիշ տարբերակ»: Խուսափեցայ «երկրորդ տարբերակ» գործածութենէն, ակամայօրէն սահմանած չըլլալու համար Ա.-ին հետ տակաւին անյայտ ժամանակագրական յարաբերութիւն մը:

ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1.-*Տե՛ս* Եղիա Մ. Տնտեսեան, *Շարական ձայնագրեալ*, Ա. մաս, Իսթանպօլ, 1934, էջ 1-5, 7, 9-10, 12-14:

2.-*Տե՛ս Հասկ* ամսաթերթ, Անթիլիաս, Սեպտեմբեր-Հոկտեմբեր 1946, ԺԵ. տարի, թիւ 9-10, էջ 287-289. Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Ստեղծագործութիւններ դաշնակի համար*, Գահիրէ, 2005. Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Ստեղծագործութիւններ երգեհոնի համար*, Գահիրէ, 2005:

3.-*Տե՛ս* Գոհարիկ Ղազարոսեան, «Շարականք դաշնաւորեալք», *Հասկ*, հայագիտական տարեգիրք, Ա. տարի, 1948, Անթիլիաս, էջ 161-176:

4.-Արշակ Ալպօյաճեան, «Հասկ հայագիտական տարեգիրք», *Հայաստանի կոչնակ*, շաբաթաթերթ, Նիւ Եորք, 6 Նոյեմբեր 1948, թիւ 45, էջ 1066:

5.-*Տե՛ս* Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Ստեղծագործութիւններ դաշնակի համար*, Գահիրէ, 2005:

6.-*Տե՛ս* Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Հայկական ծիսերգութիւն դաշնակի, ջութակի եւ թաւջութակի համար*, Գահիրէ, 2005:

7.-«Կոմիտասեան 70 անտիպ երգեր եւ շարականներ», *Հասկ*, ամսաթերթ, Անթիլիաս, Սեպտեմբեր-Հոկտեմբեր 1946, ԺԵ. տարի, թիւ 9-10, էջ 286:

8.-*Տե՛ս* Թ[որոս] Ա[զատեան], «Օր. Հովիւեանի նուագահանդէսը», *Նոր լուր*, օրաթերթ, Իսթանպուլ, 31 Մարտ 1945:

9.-*Տե՛ս* Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Ստեղծագործութիւններ երգեհոնի համար*, Գահիրէ, 2005:

10.-*Տե՛ս* Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Պատարագ. Նախաբան 2 ջութակի, ջութի եւ թաւջութակի համար*, Գահիրէ, 2005:

11.-*Տե՛ս* Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Ստեղծագործութիւններ սրինգի եւ դաշնակի համար*, Գահիրէ, 2005:

12.-*Տե՛ս* Գոհարիկ Ղազարոսեան, «Շարականք դաշնաւորեալք», նոյն տեղը, էջ 162-176:

13.-Թ. Ա., նշ. յօդ.ը:

14.-*Տե՛ս Կոմիտաս Վարդապետի նորագիւտ եօթանասուն անտիպ երգերէն քսան ժողովրդական երգեր*, դաշնաւորեց Գոհարիկ Ղազարոսեան, Անթիլիաս, 1950:

15.-*Տե՛ս* «Նորին Ս. Օծութիւն Կիլիկիոյ Վեհ. Կաթողիկոսին օրհնութեան գիրը մեր տաղանդաւոր երգահան դաշնակահարուհի օր. Գոհարիկ Ղազարոսեանի», *Նոր լուր*, օրաթերթ, Իսթանպուլ, 24 Օգոստոս 1946, էջ 1:

16.-*Տե՛ս* Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Ստեղծագործութիւններ լարային քառանուագի համար*, Գահիրէ, 2005:

17.-*Տե՛ս* Կոմիտաս, *Ազգագրական ժողովածու. Հայ ժողովրդական երգեր եւ պարերգեր*, հատոր II, Երեւան, 1950:

18.-Գոհարիկ Ղազարոսեան, «Կոմիտասի անյայտ երգերը», *Էջմիածին*, ամսագիր, Էջմիածին, Ապրիլ-Մայիս 1946, Գ. տարի, էջ 42:

19.-*Album bien tempéré*-ի գոյացումին ու զարգացումին մասին մանրամասն *տե՛ս* Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Ստեղծագործութիւններ դաշնակի համար*, Գահիրէ, 2005:

20.–*Տե՛ս* Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Ստեղծագործութիւններ թաւջութակի եւ դաշնակի համար*, Գահիրէ, 2005:

21.–*Տե՛ս* Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Ստեղծագործութիւններ դաշնակի համար*, Գահիրէ, 2005:

22.–*Տե՛ս Կոմիտաս Վարդապետի նորագիւտ եօթանասուն անտիպ երգերէն քսան ժողովրդական երգեր*, էջ 20:

ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՋՈՒԹԱԿԻ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

WORKS FOR VIOLIN AND PIANO

ՈՒԹ ՇԱՐԱԿԱՆ ԵՒ ՆԱԽԱԲԱՆ ԵՒ ՖԻՒԿ
HUIT CHORALS ET PRÉLUDE ET FUGUE

Գոհարիկ Ղազարոսեան
Koharik Gazarossian

1.–Ուրախացիր սրբուհի
1.-Réjouis toi, o Sainte Mère

2.-Որ դասուց երկնաւորաց
2.-Du ciel nous arrive la lumière

Lento

délicatement

Lento

pp

3

5

8

10

sf

sf

12

14

8va

passionné

17

8va

3.-Ուրախացիր Աստուածածին
3.-Que la joie arrive

Allegro

mf

Allegro

mf

4

7

10

cresc.

sf

cresc.

sf

4.-Անկանիմք առաջի քո
4.-O Sainte Vierge agenouillons-nous devant Toi

Andante espressivo

Andante espressivo

pp *rêveur*

3

sf

6

sf *p*

marcato

8

5.-Զանճառելի լուսոյ մայր
5.-Lumière céleste dont tu es la mère

6.-Անսկիզբն էակից
6.-Fêtons ta sainte naissance

5

sf

8

11

sf

14

ff

7.-Գործք Տեառն
7.-Bénie soit Ton œuvre

Moderato

Moderato

p

4

pp harmonieux et expressif

8.-Այսօր բանն ի Հօրէ
8.-Dieu nous apparaît en ce jour

Moderato

profondément

Moderato

mystérieux

5

pp

pp

marcato

9.–Խորհուրդ խորին

9.-O mystère profond

Նախաբան եւ Ֆիւկ

Prélude et Fugue

Prélude

Lento

Lento

pp

12

15

18

6

21

f

24

5

27

p

p

31

35

Fugue

Allegro moderato

Allegro moderato

p

5

5

9

p

espressivo

5

13

espressivo

16

20

marcato

espressivo

24

espressivo

marcato

28

espressivo

espressivo

32
36
marcato
41
marcato
45
5

49

53

espressivo

58

6

espressivo

62

ՆԱՅԵԱՑ ՍԻՐՈՎ
CANTIQUE

Գոհարիկ Ղազարոսեան
Koharik Gazarossian

Noble et fervent

Violin

Noble et fervent

Piano

pp

5

9

p

14

f

18

8va 8va

poco marcato

22

8va 8va 8va 8va

26

8va 8va

sf

30

33

sf

37

41

45

sf *sf*

49

sf

sf

sf

52

sf

poco marcato

55

58

ՆԱԽԱԲԱՆՆԵՐ
PRÉLUDES

Գոհարիկ Ղազարոսեան
Koharik Gazarossian

1.–Աղջի, մէրըդ մեռել ա
1.-O fille, ta mère est morte

Comme une Marche Funèbre

Violin

Comme une Marche Funèbre

Piano

8va

mp sombre

pp

7

13

p

19

p

sf

dim.

sf

25

mp

31

37

mp

f

43

2.–Գիշերուան լուսնեակը

2.-La lune de la nuit

Comme un nocturne

con sordino

Comme un nocturne

8va

8va

8va

p

expressif

marcato

5

mp marcato

9

expressif

15

dolce

poco rit.

a tempo

a tempo

poco rit.

expressif

20

24

p

poco marcato

sf

28

expressif

33

p

37

3.-Աղջի անունդ Շուշան
3.-Chérie ton nom est Chouchan

Vif comme une danse populaire

Vif comme une danse populaire

p marcato

6

11

16

sf

21

sf

26

sf *sf*

32

3 3 3

sf *sf*

38

f

44

p

expressif

p

51

marcato

58

sf

65

70

8va

léger

sf

sf

p

p

75

sf *marcato* *sf* *sf*

82

f con anima *p*

sf *sf* *sf*

89

3 3 3 3

94

3 3

sf *sf*

101

108

ff

énergique

marcato

sf

114

sf

sf

sf

120

8va

pp

sf

sf

4.–Կալերի ճամբէն
4.-À travers les champs

Allegretto

Allegretto

4

p

mp

7

sfp

10

12

15

18

21

sf

sf

24

sf

marcato

27

30

33

p

sf

36

sf *sf* *sf* *sf* *sf* *sf* *sf* *sf*

39

sf *sf* *sf* *sf* *sf* *sf*

espressivo

42

45

ԲԱՐԵՓՈԽԵԱԼ ԱԼՊՈՄ
ALBUM BIEN TEMPÉRÉ

Գոհարիկ Ղազարոսեան
Koharik Gazarossian

1.–Հայր մեր
1.-Choral

[Andante]

Violin

[Andante]

Piano

p

4

p

8

12

p

cresc.

16

p cresc.

p cresc.

20

f

24

sf

2.–Ծուլութիւն

2.-Paresse

10

sf

8

8

12

14

sf

17

poco rall.

8va

poco rall.

a tempo

sf

a tempo

19

21

pp

pp

cresc.

marcato

poco rall.

poco rall.

24

a tempo

a tempo

27

3.–Ստեղծագործութիւն տօ կիսվեր մեծալարի մէջ
3.-Pièce en Do # majeur

Allegro ben moderato

Allegro ben moderato

4

sf

8

Allegro giocoso

Allegro giocoso

12

pizz.

16

Tempo Io

arco

marcato

con espressione

Tempo Io

sf

sf

20

24

Allegro giocoso

Allegro giocoso

28

32

37

41

45

sf

4.–Նախաբան տօ կիսվեր փոքրալարի մէջ
4.-Prélude en Do # mineur

Moderato (deciso e agitato)

f

Moderato (deciso e agitato)

f *m.d.* *m.d.* *m.d.*

4

m.d. *m.d.*

8

12

expressif

16

20

Poco meno

rall.

espressivo

8va

Poco meno

rall.

23

espressivo

8va

26

28

Più lento

p

Più lento

p

6 m.d.

3

31

6 m.d.

m.d.

6

35

espressivo

m.d.

6

38

8va

5.–Գիշերերգ ռէ մեծալարի մէջ
5.-Nocturne en Ré majeur

Moderato

mf *p*

Moderato

4

7

sf

10

14

8va

18

p

Ped.

22

sf

m.d.

26

6.–Նախաբան ուէ փոքրալարի մէջ
6.-Prélude en Ré mineur

Lento

expressif

Lento

pp

4

6

7

10

p

poco marcato

13

16

19

6

22

f

25

28

31

35

7.-Ֆիւկ
7.-Fugue

Allegro moderato

Allegro moderato

5

9

13

marcato

16

20

24

marcato

28

32

36

41

45

marcato

6

5

49

53

58

6

espressivo

marcato

62

ՔՄԱՅՈՏ ՇԱՐԺՈՒՄ
MOTO CAPRICCIOSO

Գոհարիկ Ղազարոսեան
Koharik Gazarossian

Vivo
Violin
Vivo
Piano
sf
non legato
p dolce marcato
f
4
A
8
f
cresc.
12
B
marcato non legato
f

16

f

20

C

legato
espressivo

24

28

cresc.

32

35

8va

p

cresc.

38

D

poco rit.

a tempo

f

mf espressivo

p

poco rit.

43

cresc.

f

Più mosso

p

Più mosso

p

49

cresc. poco a poco

p ***p*** ***p***

55

cresc. ***f***

E

poco rit.

Meno

p *espressivo*

cresc. ***f*** ***p*** *cantabile* *poco rit.*

Meno

dolce

61

poco rall.

poco rall.

69

F

a tempo

a tempo

marcato *m.d.* *m.d.*

74

G

p leggiero

marcato

79

85

espressivo

dolce

espressivo

90

H

espressivo

p

pp

poco a poco cresc.

94

98 I

f espressivo

f

sf

102

f

dolce marcato

107

p

111

J

rubato

espressivo

115

8va

f

molto espressivo

ten.

120

8va

125

f

f

sf

K

132

f

138

decresc.

poco rit.

sf

poco rit.

p

144

L

a tempo

legato

p a tempo

cresc.

cresc.

148

f

più cresc.

154 Meno rit. *p espressivo* Meno rit. *p* *pp*

158 M *f* *f* quasi pizz.

162 più cresc. più cresc.

166 N *mp* *sf* *mp marcato cresc.*

170

f *mf*

174

178

sf *mf* *espressivo*

6 6 3 3

182

cresc. *f* *sf*

ՔՄԱՅՈՏ ՇԱՐԺՈՒՄ
(ուրիշ տարբերակ)

MOTO CAPRICCIOSO
(other version)

Գոհարիկ Ղազարոսեան
Koharik Gazarossian

26

p

poco cresc.

32

37

D

3 3

espressivo

sf

41

sf

47
f *p* *cresc.* *f*

52
p *cresc. molto*

57
E
3 3 3 3 3
marcato
f *marcato*
meno
poco rit.
dim. *poco rit.*

60
p a tempo
p a tempo
cresc.
f

64

p *f cresc.* *p* *f*

8va

68

dim.

F

dolce espressivo

8va

3 3 *p*

71

poco rit.

a tempo

cresc.

6

sf *poco rit.* *a tempo*

6

74

G

p leggiero

6 6 6

77

81

84

p

H

espressivo

6

6

6

marcato espressivo

sf

6

6

87

6

6

6

6

6

6

91

rinforzando

94

I

f

sf

sf

sf

97

sf marcato espressivo

dolce marcato

102

marcato

p

cresc.

106

J

molto espressivo

legato

sf espressivo

111

m.d.

115

119

sf

124 K *f* *decresc.* *cresc.*

f *marcato*

129 *p* *cresc.* *f*

133 *marcato*

sf marcato

138 L *cresc.* *poco rit.* *a tempo*

marcato *poco rit.* *sf a tempo*

142

146

8va

149

8va

poco rit.

f *a tempo*

poco rit.

a tempo

152

154 M

157

161 N

165

169

6 6 6 6 6 6 6

172

6 6 6 6 6

O

3 3 3 3 3 3

176

3 3

180

3 3

marcato sf

sf

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ
INDEX

ԳԱՀԻՐԷԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
«Սաքենիկ Ճ. Չագըր հիմնադրամ»

ՏԻԳՐԱՆ ՉՈՒՀԱՃԵԱՆ

1.-*Սուրբ, սուրբ եւ Հայր մեր*, 1999
2.-*Արշակ Բ.*, օփերա, 2000
ա.-Երգի եւ դաշնակի համար
բ.-Նուագագրութիւն
գ.-Նուագախումբի նուագարաններր առանձին (24 հատոր)
3.-*Աւէ Մարիա*, 2000
4.-*Կատոթ*, ջութակի, թաւջութակի, դաշնակի եւ հարմոնիումի համար, *Զորս փիկ*, լարային եռանուագի եւ քառանուագի համար, 2000
5.-*Ստեղծագործութիւններ դաշնակի համար*, 2005
6.-*Մեներգներ եւ խմբերգներ դաշնակի նուագակցութեամբ*, 2005
7.-*Ստեղծագործութիւններ նուագախումբի համար*, 2005
8.-*Ստեղծագործութիւններ փողային նուագախումբի համար*, 2005
9.-*Յաւերժ շարժում*, դաշնակի եւ նուագախումբի համար, 2005

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ԿԱՐԱ-ՄՈՒՐՁԱ

Դաշնակի ստեղծագործութիւններ, 2000

ՄԱԿԱՐ ԵԿՄԱԼԵԱՆ

Դաշնակի ստեղծագործութիւններ, 2000

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆ

Գուշակուհին, քառաձեռն դաշնակի համար, 2000

ԱՐՔԱՏԻ ՔՈՒԿԷԼ

Էջեր ալպոմէն եւ Հայկական պար, դաշնակի համար, 2000

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

Album of Selected Recordings of Aram Khachaturian's Works, 2004

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

1.-*Ստեղծագործութիւններ դաշնակի համար*, 2005
2.-*Ստեղծագործութիւններ ջութակի եւ դաշնակի համար*, 2005
3.-*Ստեղծագործութիւններ թաւջութակի եւ դաշնակի համար*, 2005
4.-*Ստեղծագործութիւններ սրինգի եւ դաշնակի համար*, 2005
5.-*Ստեղծագործութիւններ երգեհոնի համար*, 2005
6.-*Ստեղծագործութիւններ լարային քառանուագի համար*, 2005
7.-*Հայկական ծիսերգութիւն*, դաշնակի, ջութակի եւ թաւջութակի համար, 2005
8.-*Ռոմանս, Կարօտի երգ*, դաշնակի, սրինգի եւ ջութի համար, 2005
9.-*Ութ փոփոխակ Կոմիտաս Վարդապետի ժողովրդական եղանակի վրայ*, սրինգի, 2 ջութակի, ջութի եւ թաւջութակի համար, 2005
10.-*Պատարագ, Նախարան*, օպուայի, 2 ջութակի, ջութի եւ թաւջութակի համար, 2005

Հասցէ՝
Armenian General Benevolent Union
15, Emad El-Din Street
Cairo - 11111
Egypt

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ
KOHARIK GAZAROSSIAN

ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՋՈՒԹԱԿԻ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ
WORKS FOR VIOLIN AND PIANO

Խմբագրութիւն՝
ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

Edited by
HAIG AVAKIAN

ՋՈՒԹԱԿ

VIOLIN

Գահիրէ 2005

Cairo 2005

ՈՒԹ ՇԱՐԱԿԱՆ ԵՒ ՆԱԽԱԲԱՆ ԵՒ ՖԻՒԿ
HUIT CHORALS ET PRÉLUDE ET FUGUE

Գոհարիկ Ղազարոսեան
Koharik Gazarossian

1.-Ուրախացիր սրբուհի
1.-Réjouis toi, o Sainte Mère

Moderato

avec chaleur

2.-Որ դասուց երկնաւորաց
2.-Du ciel nous arrive la lumière

Lento

délicatement

sf

11

13

8va

16

8va

3.–Ուրախացիր Աստուածածին
3.-Que la joie arrive

Allegro

mf

7

cresc.

sf

4.–Անկանիմք առաջի քո
4.-O Sainte Vierge agenouillons-nous devant To

Andante espressivo

1

3

5

sf *p*

7

5.-Զանճառելի լուսոյ մայր
6.-Lumière céleste dont tu es la mère

Moderato

noble et lumineaux

4

6.-Անսկիզբն էակից
6.-Fêtons ta sainte naissance

Lento

1

espressivo sempre

4

6

9

12

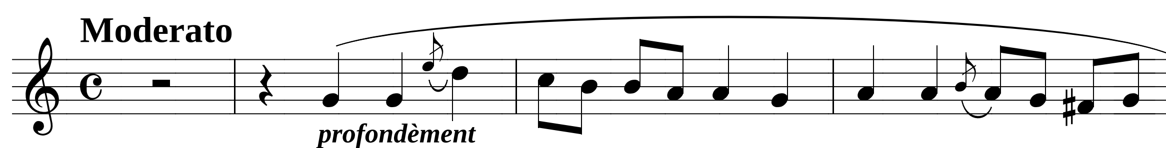
14

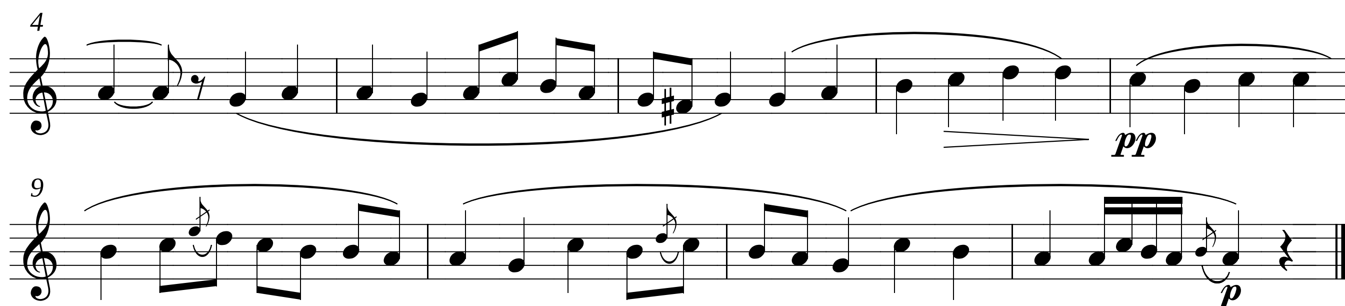
7.-Գործք Տեառն
7.-Bénie soit Ton uvre

Moderato

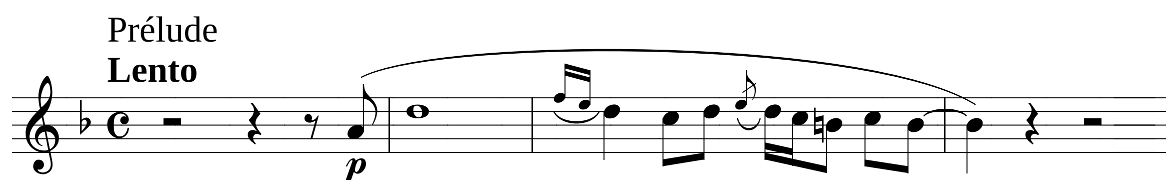

8.–Այսօր բանն ի Հօրէ
8.-Dieu nous apparaît en ce jour

9.–Խորհուրդ խորին
9.-O mystère profond
Նախաբան եւ Ֆիւկ
Prélude et Fugue

17 6

21 *f*

25 5

29 *p*

34

Fugue

Allegro moderato

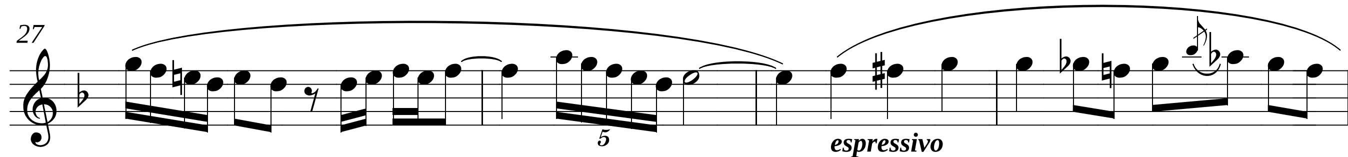
8

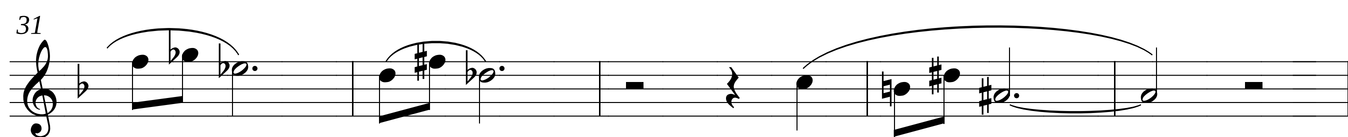
p

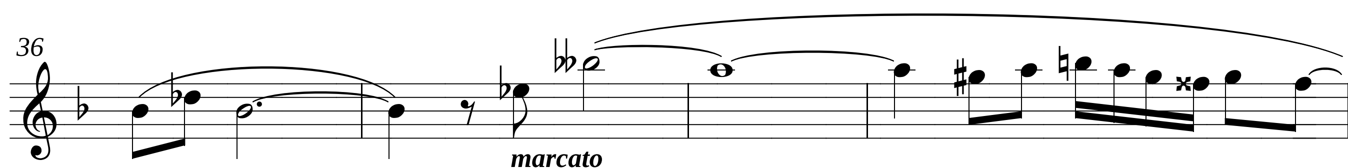
12 *espressivo* 5

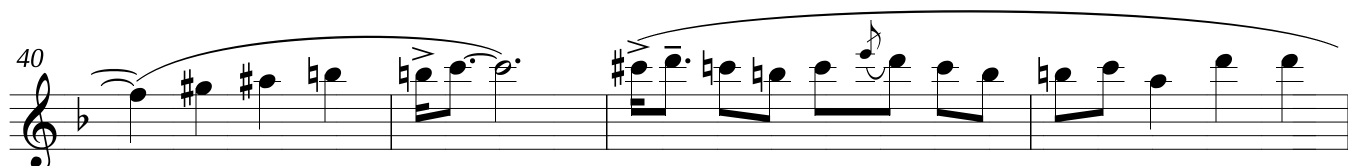
17 *marcato*

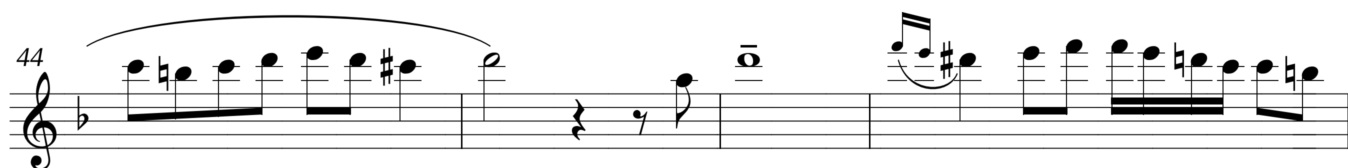
22 *espressivo*

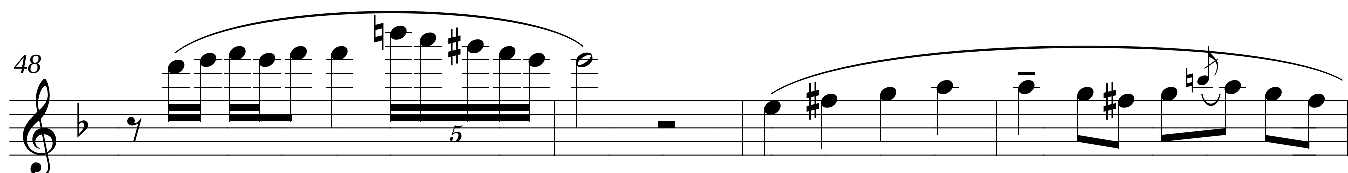

27
5
espressivo

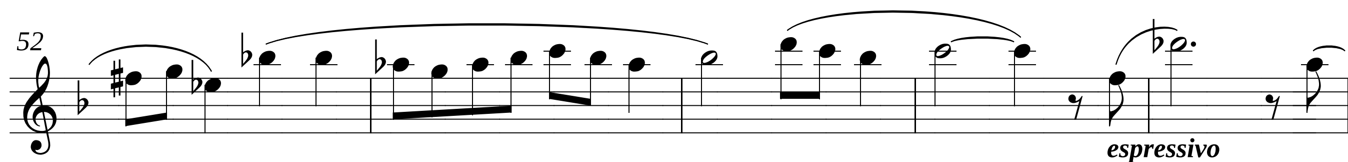

31

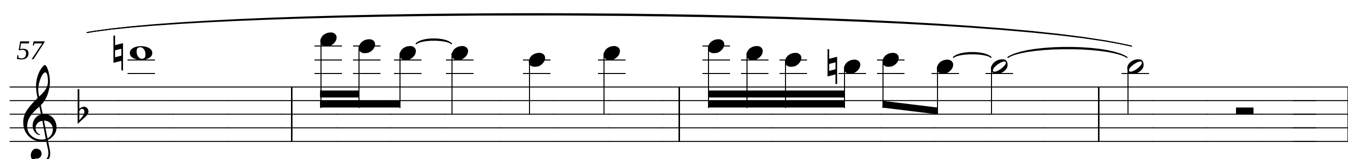

36
marcato

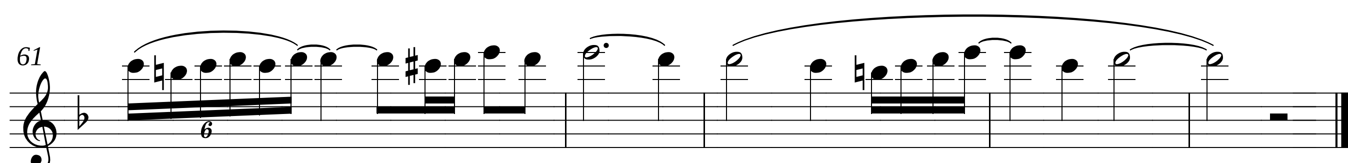

40

44

48
5

52
espressivo

57

61
6

ՆԱՑԵԱՑ ՍԻՐՈՎ
CANTIQUE

Գոհարիկ Ղազարոսեան
Koharik Gazarossian

Noble et fervent

8

p

12

16

f

20

25

28

32

36

2

41

45

49

52

55

58

ՆԱԽԱԲԱՆՆԵՐ
PRÉLUDES

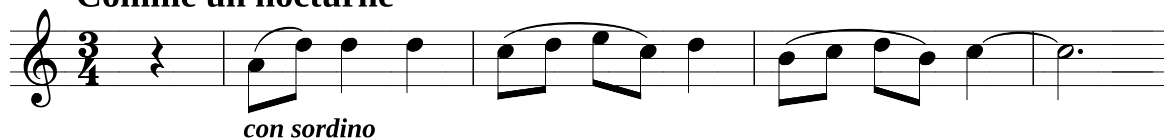
Գոհարիկ Ղազարոսեան
Koharik Gazarossian

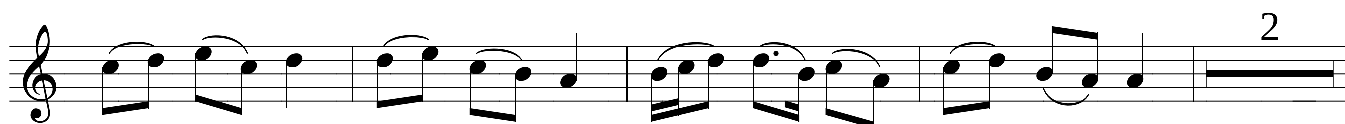
1.–Աղջի, մէրըդ մեռել ա
1.-O fille, ta mère est morte

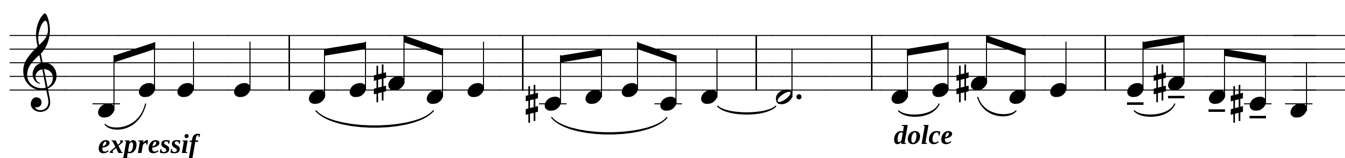
Comme une Marche Funèbre

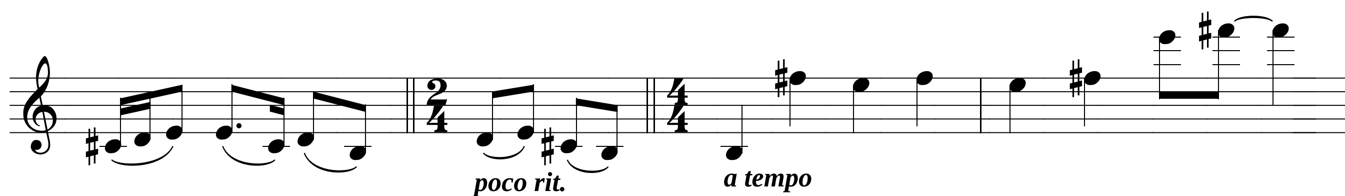
dim.

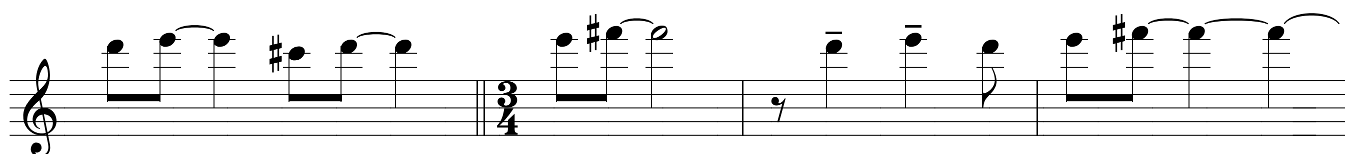
2.-Գիշերուան լուսնեակը
2.-La lune de la nuit

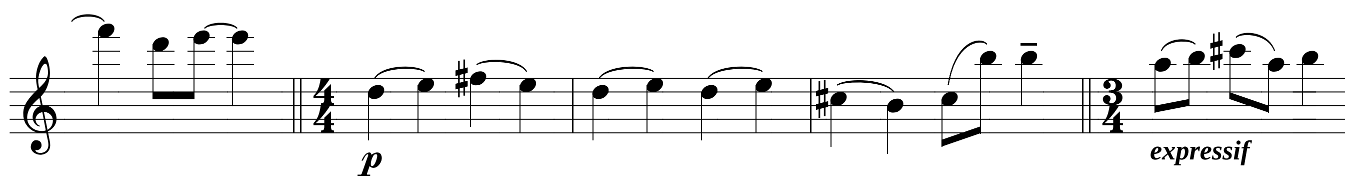

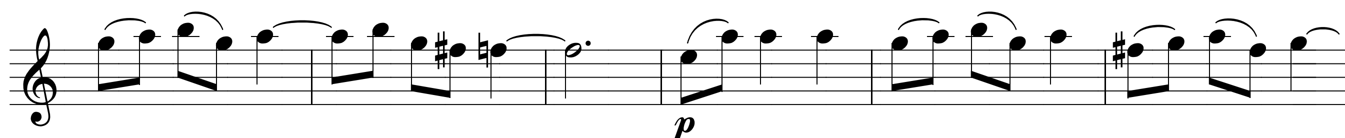

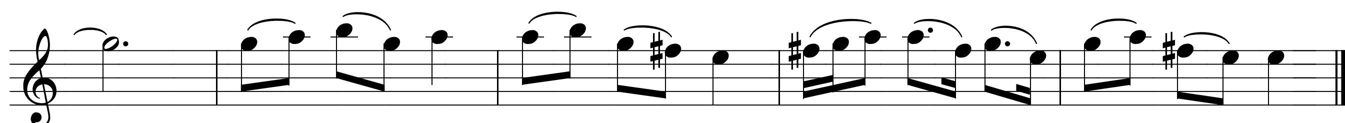

3.–Աղջի անունդ Շուշան
3.-Chérie ton nom est Chouchan

Vif comme une danse populaire

8

15

21

3

30

3 3 3

35

f

44

p

expressif

51

58

65

70

sf

p

77

f *con anima*

85

p

92

100

107

ff

114

5

4.–Կալերի ճամբէն
4.-À travers les champs

Allegretto

4

p *mp*

8

11

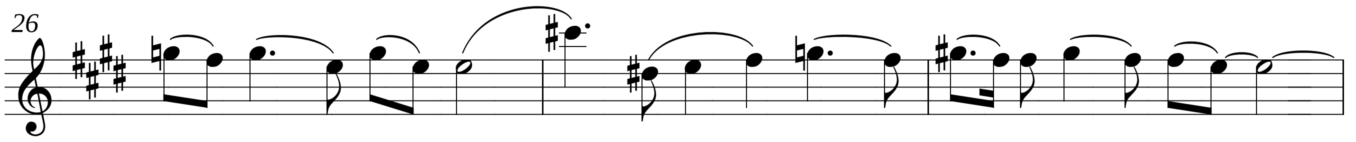
14

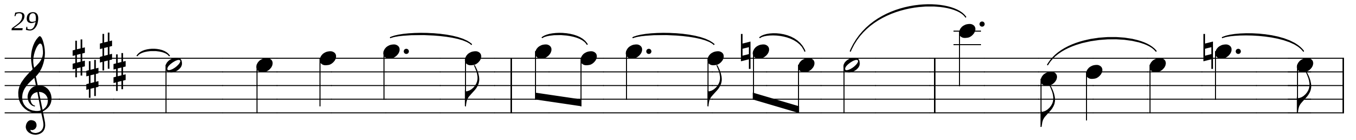
17

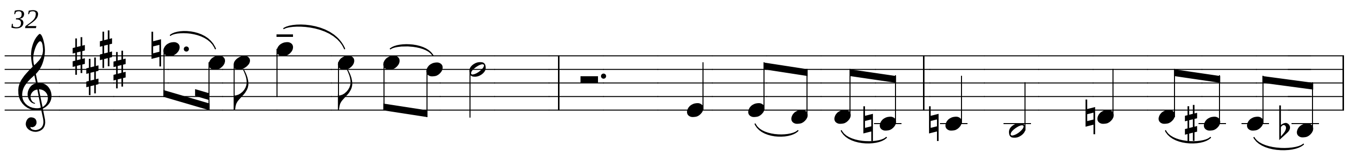
20

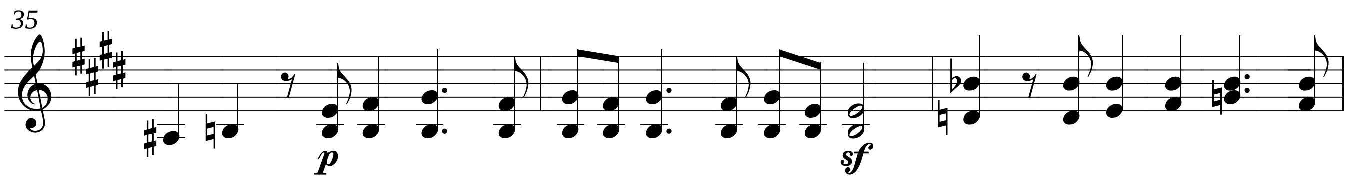
23

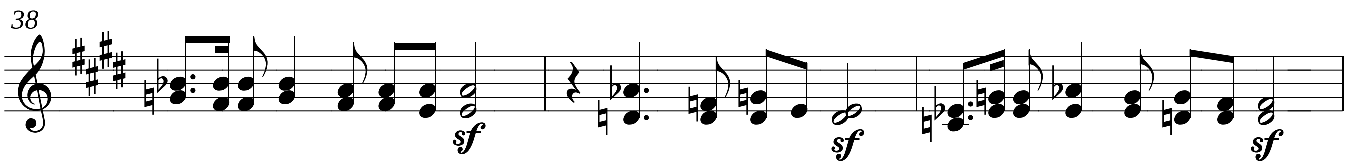
sf

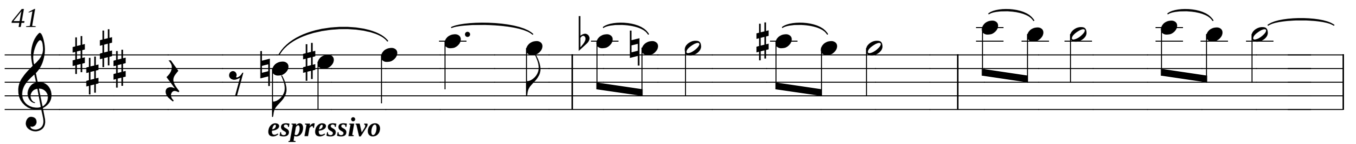

26

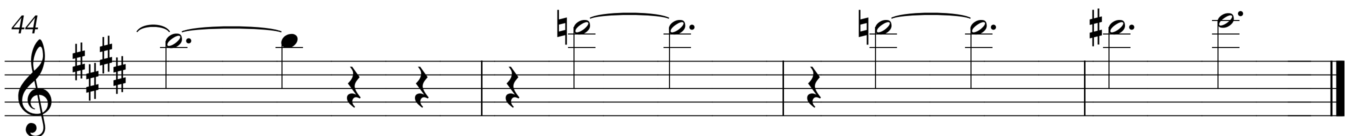

29

32

35
p
sf

38
sf
sf
sf

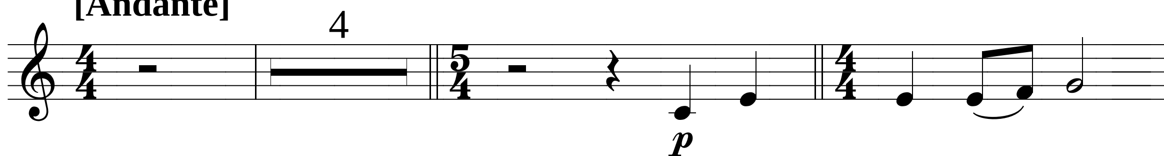

41
espressivo

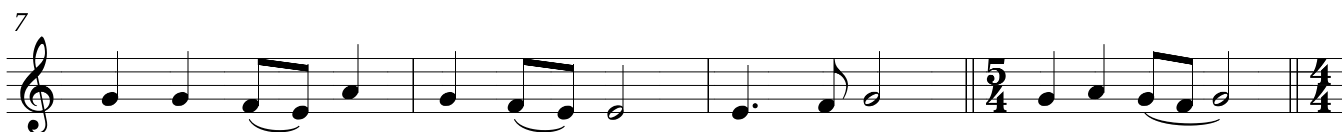

44

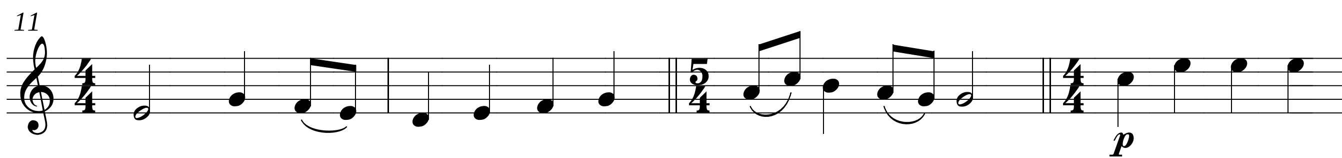
ԲԱՐԵՓՈԽԵԱԼ ԱԼՊՈՄ
ALBUM BIEN TEMPÉRÉ

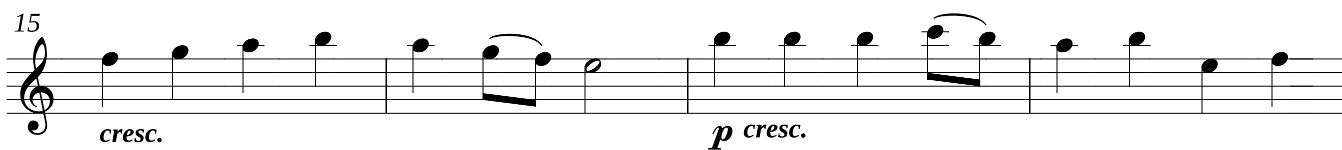
Գոհարիկ Ղազարոսեան
Koharik Gazarossian

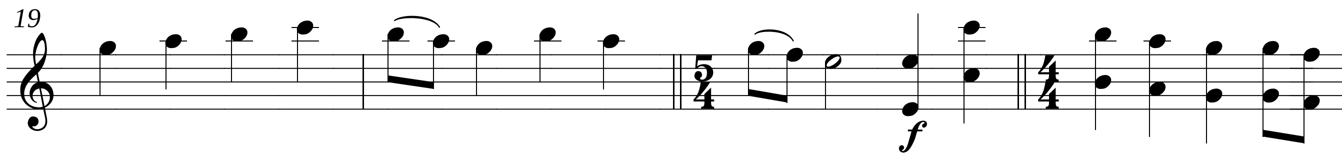
1.–Հայր մեր
1.-Choral

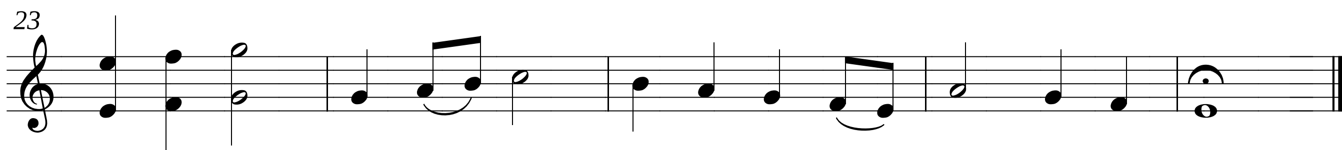

2.-Ծուլութիւն

2.-Paresse

Lentement

2

5

8

11

14

1

poco rall.

18

a tempo

pp

22

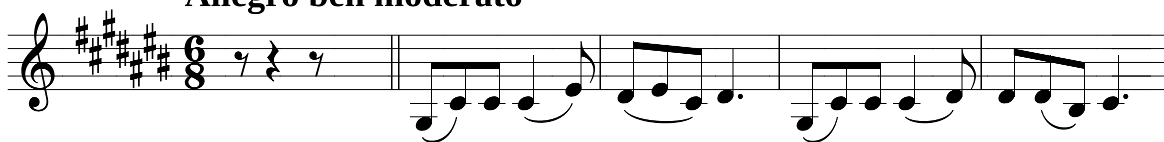
1

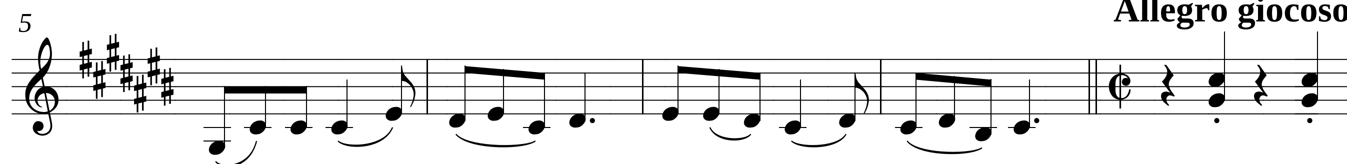
poco rall.

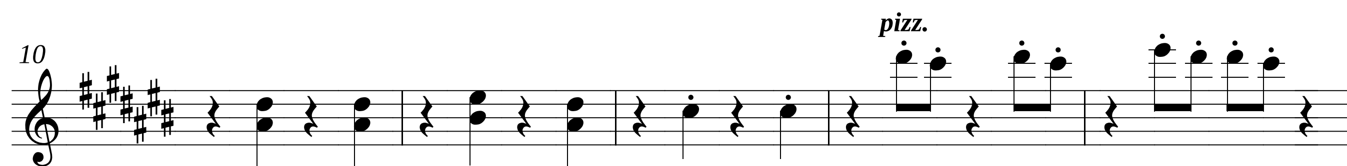
a tempo

26

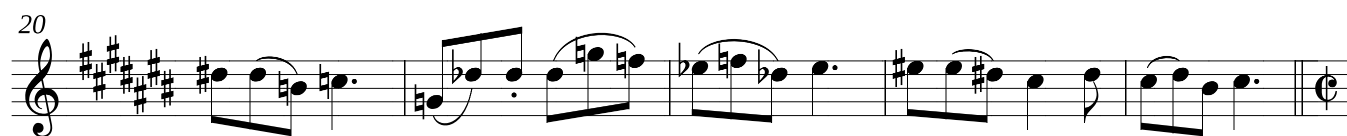
3.–Ստեղծագործութիւն տօ կիսվեր մեծալարի մէջ
3.-Pièce en Do # majeur

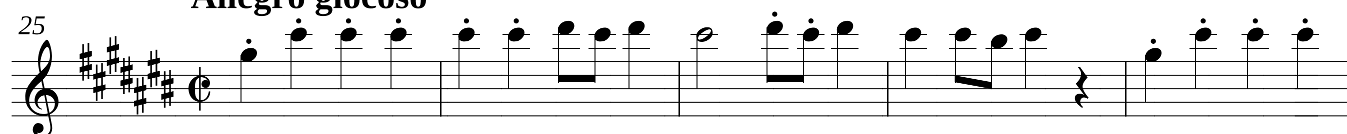

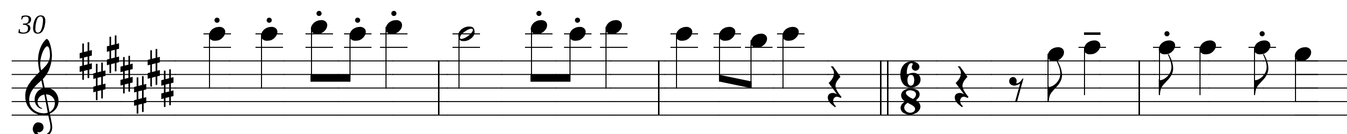

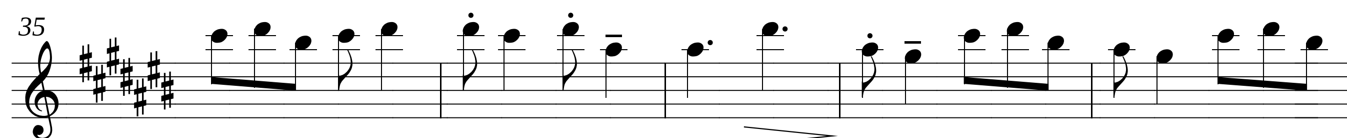

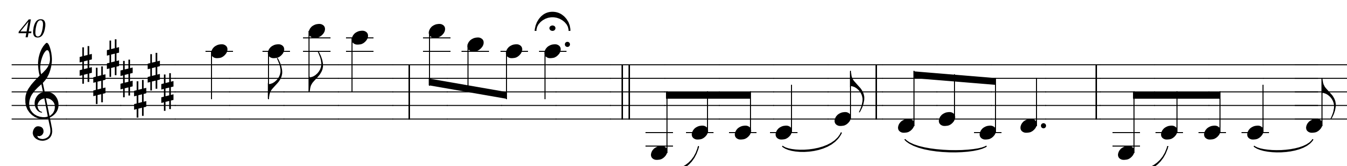

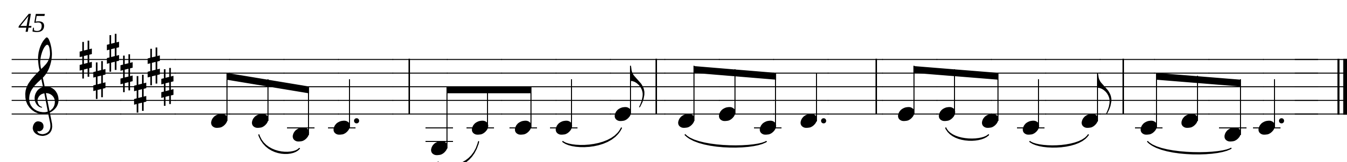

4.–Նախաբան տօ կիսվեր փոքրալարի մէջ
4.-Prélude en Do # mineur

Moderato (deciso e agitato)

f

6

11

expressif

3

17

3 3 3 3

rall.

Poco meno

21

espressivo

8va

24

6

espressivo

3

27

Più lento

p

31

36

espressivo

8va

5.–Գիշերերգ ռէ մեծալարի մէջ
5.-Nocturne en Ré majeur

Moderato

mf *p*

5

9

sf

13

18

22

26

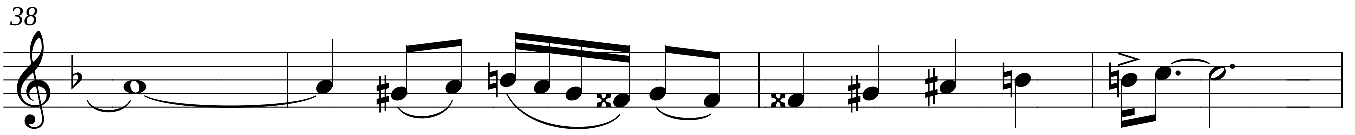
6.-Նախաբան ռէ փոքրալարի մէջ
6.-Prélude en Ré mineur

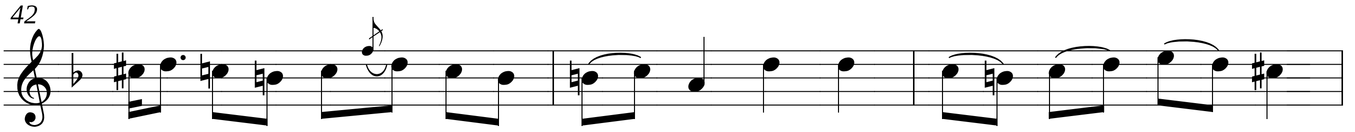
Lento

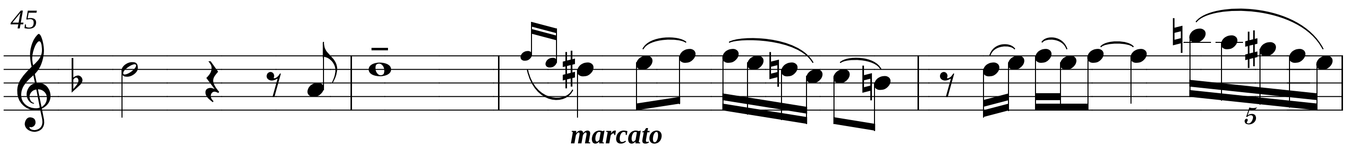
expressif

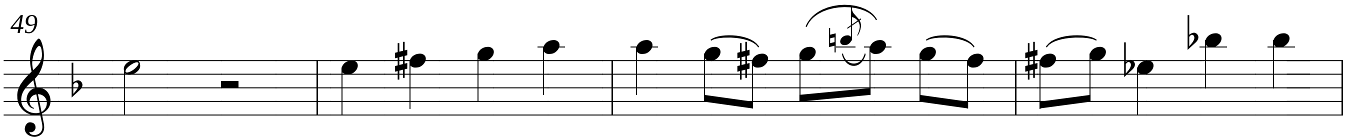
7.-Ֆիւկ
7.-Fugue

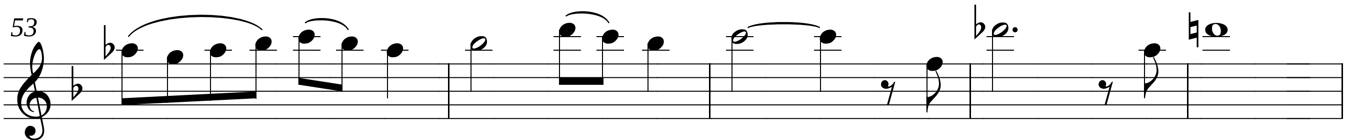
Allegro moderato

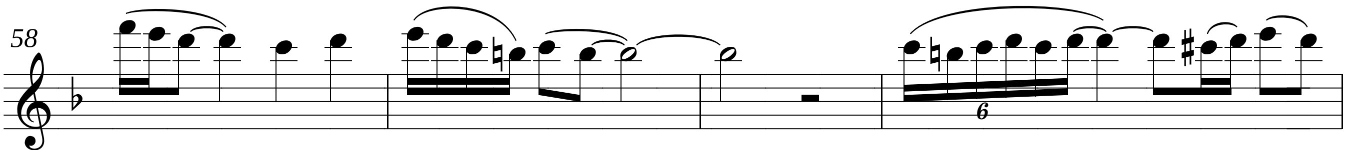

38

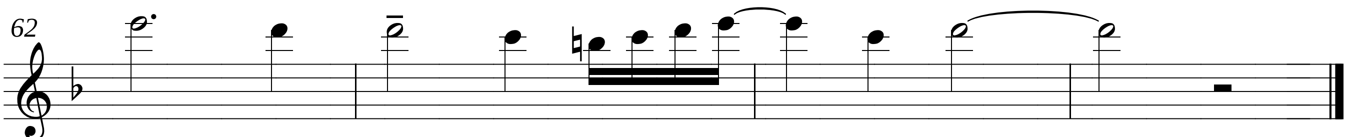

42

45
marcato
5

49

53

58
6

62

ՔՄԱՑՈՏ ՇԱՐԺՈՒՄ
MOTO CAPRICCIOSO

Գոհարիկ Ղազարոսեան
Koharik Gazarossian

Vivo

4

A

7

10

14

B

18

21

C

24

27

30

33

35

8va

37

poco rit.

f

D

40 *a tempo*

mf *espressivo*

cresc.

45

f

Più mosso

p

49

cresc. poco a poco

54

E

cresc.

f

2

1

poco rit.

60 **Meno**

p espressivo

67

poco rall.

F

a tempo

72

G

p leggiero

77

82

86

1

3

H

92

95

98 **I**

f

102

f

106
p

110
J
rubato
3 3 3

114

117
8va
3 3 3 3
f
molto espressivo

122
3/4
2/4

126
3 6 6
f
K

131
3/4

137
2/4
decresc.
2 1
poco rit.

144
L
3 3 3 3
a tempo
cresc.

148
f
3

154 **Meno**
1
rit.
p espressivo

159 **M**
f

162
più cresc.

165

168 **N**
mp

171
f

174

177

180

183

ՔՄԱՅՈՏ ՇԱՐԺՈՒՄ

(ուրիշ տարբերակ)

MOTO CAPRICCIOSO

(other version)

Գոհարիկ Ղազարոսեան
Koharik Gazarossian

Vivo

2 **A**

p

8

14 **B**

21 **C**

marcato espressivo

27

p

poco cresc.

32

36

40 **D**

3 3

espressivo

45

f

p

50
cresc. f p

55
cresc. molto
E
3 3 3 3 3
marcato

58
poco rit. a tempo

61
cresc. f

64
p f cresc.

67
p f dim.
F
dolce espressivo

poco rit. a tempo
70
cresc.

75
G
p leggiero

79

82
p

85
marcato espressivo

90
rinforzando
I
f

95

99
marcato

103
p
cresc.

106
J
molto espressivo

111

117

121

K

f 6 6 *decresc.*

126

6 6

3 3 3

cresc.

130

p *cresc.* *f*

3

133

3 3 3 3

marcato

138

cresc. *poco rit.* *a tempo*

6

L

6 6

142

145

3 3 3 3

148

3 3 3 3 3 3 3 3

poco rit. *f* *a tempo*

151

155 M

3 3 3 3

158

161 N

164

3 3 6 6 6

167

170

173 O

3 3 3 3 3 3 3

176

179

182

marcato sf

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ
INDEX